

ETNINĖS KULTŪROS GLOBOS TARYBA POSĖDŽIO PROTOKOLAS

2018-11-22 Nr. TP-11
Vilnius

Posėdis įvyko 2018 m. lapkričio 13 d. 13 val.
Posėdžio pirmininkė Dalia Urbanavičienė.
Posėdžio sekretorė Audronė Daraškevičienė.

Dalyvavo: Tarybos pirmininkė Dalia Urbanavičienė, Tarybos nariai – Ona Drobelenė, Vilma Griškevičienė, Virginijus Jocys, Petras Kalnius, Kristina Kuprytė, Zita Mackevičienė, Violeta Reipaitė, Jonas Rudzinskas, Loreta Sungailienė, Juozas Šorys, Jonas Vaiškūnas, Daiva Vyčiniienė. Svečiai – Sandra Daugirdienė (Vilniaus etninės kultūros centras), Aurelijus Naruševičius (knygos „Vardadienių knyga“ autorius), Varsa Liutkutė Zakarienė (LMTA etnomuzikologijos skyriaus darbuotoja, atsakinga už muzikinio folkloro archyvą).

Kvorumas yra.

DARBOTVARKĖ:

1. Dėl lietuviškų vardadienių tradicijos išsaugojimo.
2. Dėl etninės kultūros plėtos kultūrinio turizmo (apimant ir kaimo turizmą) srityje.
3. Dėl kalėdinių papročių ir lietuviškos tradicinės kūrybos sklaidos viešosiose erdvėse.
4. Dėl etnografinių regionų heraldikos.
5. Dėl Kultūros ministerijos skiriamų premijų už nuopelnus etninės kultūros srityje.
6. Dėl nematerialaus kultūros paveldo archyvų ir (ar) audiovizualinių archyvų teisinės apsaugos.
7. Dėl Lietuvos moksleivių etninės kultūros olimpiados organizavimo.
8. Kiti klausimai.

Pasiūlytai darbotvarkei pritarta bendru sutarimu.

1. SVARSTYTA. Lietuviškų vardadienių tradicijos išsaugojimas.

A. Naruševičius pastebėjo, kad Lietuvoje nėra vieningos vardadienių minėjimo sistemos, o žiniasklaida po šiai dienai vardadienius įvairiuose kalendoriuose skelbia nesistemiškai, dažnai tas pats vardas žymimas su skirtingomis datomis, lietuviškų tradicinių vardų skaičius labai ribotas. Jis pasiūlė populiarinti vardadienių minėjimą pagal jo sudarytą sistemą, parengtą remiantis kalbininkų išleistu „Lietuvių vardų kilmės žodynu“ (jame sukaupta per 4000 vardų) ir istoriniais šaltiniais pagrįstomis kalendorinėmis vardadienių datomis (vardą siejant tik su viena data metuose).

D. Urbanavičienė pastebėjo, kad svarbiausia, jog kalbama apie lietuviškus ar Lietuvoje seniai tapusius tradiciniais vardus. Vertėtų akcentuoti visuomenei, kad tradiciniai lietuviški vardai yra nematerialaus kultūros paveldo vertybė, kaip ir jų šventimo tradicinės datos. Jos nuomone, EKGTA taip pat galėtų atkreipti visuomenės dėmesį į vardadienių minėjimo tradicijos gaivinimą, nes šiuo metu ji užgožta gimtadienių šventimo.

V. Jocys pasiūlė šio klausimo svarstymui sudaryti tarpinstitucinę etninės kultūros, kalbos ir istorijos specialistų komisiją.

NUTARTA. Siūlymų dėl lietuviškų vardadienių tradicijos išsaugojimo parengimui sudaryti laikiną darbo grupę. Į ją įtraukti V. Jocį, D. Urbanavičienę, P. Kalnių, A. Naruševičių, kalbininkus iš Lietuvių kalbos instituto ir Valstybinės lietuvių kalbos komisijos, istorikus.

2. SVARSTYTA. Etninės kultūros plėtra kultūrinio turizmo (apimant ir kaimo turizmą) srityje.

D. Urbanavičienė pateikė duomenis, kad yra nemažai problemų dėl kultūrinio turizmo reglamentavimo teisinėje bazėje. Kita problema – Lietuvoje plėtojant kultūrinį turizmą nepakankamai išnaudojami etnokultūros lobiai, nors kultūrinio turizmo sąvoka yra tiesiogiai susijusi su etnine kultūra. Ji pasiūlė dėl šių problemų bendrauti su atsakingomis institucijomis, kelti kaimo turizmo savininkų etnokultūrinio švietimo klausimą.

V. Griškevičienė informavo, kad šiuo metu Ūkio ministerijoje rengiama nauja turizmo programa, joje pirmą kartą prioritetas suteikiamas kultūriniam turizmui. Ji pasiūlė susisiekti su Ūkio ministerijos darbo grupe, rengiančia šį projektą. V. Griškevičienė taip pat pastebėjo, kad Kultūros ministerija pradeda rengti Lietuvos kultūros kelių koncepciją. Ji pasiūlė dalyvauti ir šios koncepcijos rengime.

D. Urbanavičienė pasiūlė inicijuoti tarpinstitucinį Tarybos, Ūkio ministerijos (ŪM), Kultūros ministerijos (KM), Žemės ūkio ministerijos (ŽŪM), Lietuvos nacionalinio kultūros centro (LNKC), Lietuvos kaimo turizmo asociacijos (LKTA) ir kitų suinteresuotų institucijų pasitarimą. Jame, kaip susijusį su kultūrinio turizmo plėtra, galima būtų pakartotinai kelti Kaziuko mugės dalies sertifikavimo klausimą.

V. Griškevičienė pasiūlė į pasitarimą būtinai pakviesti Kultūros paveldo departamento (KPD) atstovus.

L. Sungailienė pastebėjo, kad Kaziuko mugės įtraukimas į Nematerialaus kultūros paveldo vertybių sąvadą padėtų spręsti problemą. Ji pasiūlė Vilniaus etninės kultūros centrui imtis iniciatyvos kartu su prof. Libertu Klimka parengti paraišką minėtam sąvadui.

NUTARTA. Inicijuoti tarpinstitucinį pasitarimą etnokultūrinio turizmo klausimu. Į jį pakviesti ŪM, KM, ŽŪM, LNKC, LKTA, KPD atstovus.

3. SVARSTYTA. Kalėdinių papročių ir lietuviškos tradicinės kūrybos sklaida viešosiose erdvėse.

D. Urbanavičienė pastebėjo, kad prekybos tinkle „Maxima“ pastaruoju metu gana dažnai skamba lietuviška muzika. Ji iškėlė mintį paraginti šį prekybos tinklą į muzikos repertuarą įtraukti ir lietuviškų advento-Kalėdų bei kitų kalendorinių dainų interpretacijas. Ji informavo apie Seimo nario V. Kernagio patarimą sudaryti transliuotinių lietuviškų kalendorinių kūrinių, jų autorių ir atlikėjų sąrašus bei pasidomėti, ar jie įtraukti į AGATA sąrašus.

V. Jocys priminė, kad 2016 metais EKGt buvo parengusi ir išplatinusi raštą, kuriame buvo pateiktas rekomenduojamų transliuoti viešajame eteryje kalendorinių folkloro/postfolkloro kūrinių sąrašas.

J. Rudzinskas pasiūlė surengti susitikimą su organizacijomis AGATA ir LATGA siekiant išsiaiškinti, ar į jų sąrašus įtraukti lietuviški kalendoriniai kūriniai, jų autoriai ir atlikėjai.

L. Sungailienė pasiūlė organizuoti seminarą etnomuzikos atlikėjams, kuriame jie būtų geriau supažindinti su agentūrų LATGA ir AGATA funkcijomis, veiklomis ir veikiančiomis sistemomis. Taip pat ji iškėlė mintį, kad AGATA ir LATGA galėtų teikti pasiūlymus (su folkloro specialistų rekomenduojamu atlikėjų, kūrinių sąrašu) prekybų centrums.

D. Vyčiniene pastebėjo, kad remiantis anksčiau atliktais tyrimais, prekybos centrai nesiryžta transliuoti lietuviškų kūrinių, baimindamiesi pažeisti atlikėjų ir kūrėjų autorines teises.

V. Jocys pasiūlė rekomenduoti Lietuvos prekybos centrams transliuoti ir latvių bei estų folklorą ar kitą muziką, o tuo pačiu kreiptis į latvius ir estus dėl lietuviškų kūrinių transliavimo jų šalių viešosiose erdvėse.

D. Urbanavičienė apgailestaudama priminė, kad Vilniuje prie Kalėdinės eglės neskamba lietuviška kalėdinė muzika.

V. Jocys pasiūlė pasiųsti raštą visoms Lietuvos savivaldybėms, raginant transliuoti kuo daugiau lietuviškos muzikos per kalėdines šventės bei prekybų centruose.

D. Urbanavičienė pasiūlė pagirti ar apdovanoti prekybos centrus, kuriuose lietuviškos tradicinės muzikos transliuojama daugiausiai.

NUTARTA:

1. Remiantis EKGK ir LNKK įdirbiu, parengti pagal tradicines advento-Kalėdų dainas sukurtų folkloro/postfolkloro kūrinių, tinkamų transliuoti viešosiose erdvėse kalėdiniu laikotarpiu, sąrašą.

2. Išsiaiškinti, ar šie kūriniai, jų autoriai ir/ar atlikėjai figūruoja LATGOS ir AGATOS sistemose.

3. Kreiptis į Lietuvoje veikiančius prekybos tinklus, rekomenduojant jų prekybos centruose transliuoti siūlomus lietuviškus kūrinius, atitinkančius to meto kalendorines tradicijas.

4. Kreiptis į Lietuvos savivaldybes, rekomenduojant transliuoti siūlomus kūrinius miestuose ar gyvenvietėse šventiniais kalendoriniais laikotarpiais.

4. SVARSTYTA. Etnografinių regionų heraldika

D. Urbanavičienė pastebėjo, kad Seimo narys S. Tumėnas atsiliepė į EKGK kvietimą įteisinti Lietuvos etnografinių regionų heraldiką - jis užregistravo siūlymą papildyti Valstybės herbo, kitų herbų ir herbinių ženklų įstatymą. Tačiau, D. Urbanavičienės pastebėjimu, nėra žinoma, ar kartu siūloma įteisinti ir etnografinių regionų vėliavas, teikiant Valstybinės vėliavos ir kitų vėliavų įstatymo papildymus. Ji iškėlė mintį kreiptis į S. Tumėną dėl šio įstatymo pataisų, o jei jos dar neparengtos – siūlyti papildyti šio įstatymo 2 straipsnį sąvoka „Etnografinio regiono vėliava“ (jos apibrėžime įvardijant visus penkis etnografinius regionus), taip pat įrašyti etnografinio regiono vėliavas į įstatymo penktojo skirsnio pavadinimą, šio skirsnio 13 straipsnį, papildyti straipsnį 4 dalimi (joje nurodant, kad etnografinio regiono vėliava iškeliamą Etninės kultūros globos tarybos nustatyta tvarka).

Tarybos nariai pritarė siūlomiems Valstybinės vėliavos ir kitų vėliavų įstatymo pataisymams.

V. Griškevičienė iškėlė Mažosios Lietuvos herbo sukūrimo problemą: Mažosios Lietuvos regioninė etninės kultūros globos taryba kartu su regiono savivaldybėmis jau antrą kartą pateikė Lietuvos heraldikos komisijai Mažosios Lietuvos herbo projektą, ir jau antrą kartą pritarimas nėra gautas. V. Griškevičienės teigimu, briedžio simbolis buvo parinktas atsakingai, remiantis profesionalių istorikų tyrimais ir rekomendacijomis, derinant įvairių Mažosios Lietuvos savivaldybių atstovų iškeltas vizijas.

J. Rudzinskas pastebėjo, kad Lietuvos heraldikos komisija neturi teisės vetuoti bendruomenės nuomonę.

V. Griškevičienės manymu, vyksta ambicijų karas – Lietuvos heraldikos komisija tiesiog įsižeidė, kad buvo išdrįsta pasirinkti simbolį neklausiant jų nuomonės. V. Griškevičienės įsitikinimu, demokratinėje valstybėje viskas turėtų ateiti iš apačios. Toks principas turėtų būti reglamentuotas heraldikos projektų rengimo tvarkoje, bet nėra žinoma, ar tokia tvarka yra sukurta. Be to, V. Griškevičienė iškėlė prielaidą, kad M. Lietuvos herbo atmetimo istorijoje galima įžvelgti viešųjų ir privačiųjų interesų painiojimo konfliktą. Jos pastebėjimu, Lietuvos heraldikos komisijos patvirtintas Smalininkų herbas buvo sukurtas tos pačios komisijos nario; gali būti, kad M. Lietuvos herbo projektas Lietuvos heraldikos komisijai netinka dėl to, kad jo

autorė nepriklauso komisijos dailininkų ratui. Ji pasiūlė kreiptis į Vyriausiąją tarnybinės etikos komisiją dėl galimo interesų konflikto.

L. Sungailienė pastebėjo, kad jei heraldinių ženklų sukūrimą reglamentuojančiuose teisės aktuose nėra numatyta galimybė bendruomenėms reikšti savo nuomonę, tai šiuose teisės aktuose yra nusižengiama tarptautiniams teisės aktų principams.

J. Šorys pasiūlė atlikti įstatyminių aktų, reglamentuojančių heraldinių ženklų sukūrimo tvarką, bei Heraldikos komisijos sudarymo reglamento analizę ir, reikalui esant, inicijuoti šių įstatyminių aktų rengimą ar tobulinimą.

V. Griškevičienė teigia, kad jei būtų išaiškinti šie klausimai, būtų didelė pagalba ne vienai bendruomenei, siekiančiai turėti tokius savo vietovės heraldinius ženklus, kurie atitiktų žmonių lūkesčius.

NUTARTA:

1. Kreiptis į Seimo narį S.Tumėną siekant išsiaiškinti, ar siūloma įtvirtinti etnografinių regionų vėliavų reglamentavimą, papildant Valstybinės vėliavos ir kitų vėliavų įstatymą.

2. Kreiptis į Vyriausiąją tarnybinės etikos komisiją dėl galimo viešųjų ir privačiųjų interesų konflikto derinant heraldikos projektus Lietuvos heraldikos komisijoje.

3. Atlikti Lietuvos heraldinių ženklų sukūrimą reglamentuojančių teisės aktų bei Lietuvos heraldikos komisijos sudarymo reglamento analizę.

5. SVARSTYTA. Kultūros ministerijos skiriamos premijos už nuopelnus etninės kultūros srityje.

J. Rudzinskas informavo, kad šiuo metu yra keliamas Kultūros ministerijos skiriamų premijų reformos klausimas. Jis paragino teikti siūlymus dėl etnokultūrinių premijų.

D. Urbanavičienė, pateikdama Kultūros ministerijos premijas apibendrinančias lenteles, išskėlė prielaidą, kad etninei kultūrai (turint omenyje šios kultūros srities plotį) už tradicinės kultūros puoselėjimą kasmet skiriamų 3 premijų per mažai, lyginant su kitų kultūros sričių premijų gausa (pvz., teatro sričiai kasmet skiriama 17, o literatūros sričiai – 6 premijos). Be to, ji persakė Antano Gudelio siūlymą papildomai įsteigti naują tarpinio dydžio premiją (pavadinant Norberto Vėliaus premija) – mažesnę už Nacionalinę Jono Basanavičiaus, bet didesnę už tradicinės kultūros premiją.

J. Rudzinskas pastebėjo, kad naujos premijos turėtų būti skiriamos už kitus nuopelnus, kurių neapima jau turimos premijos.

V. Griškevičienė informavo, kad anksčiau Kultūros ministerijoje buvo keliama mintis, jog premijų skaičius turi būti mažinamas. Taigi mūsų tikslas turėtų būti išlaikyti jau esamas premijas ir įsteigti vieną naują - vardinę.

D. Vyčnienė pasiūlė esamas tris premijas už tradicinę kultūrą paversti vardinėmis, išryškinant kiekvienos specifiką.

J. Rudzinskas priminė, kad anksčiau taip ir buvo – visos etnokultūrinės premijos buvo vardinės (pavyzdžiui, P. Galaunės už tautodailę), bet vėliau to buvo atsisakyta. Jis išvelgė pavojų tame, kad dabartiniu metu Kultūros ministerija siekia lygiuotis į užsienio šalis, kuriose mažai išliko etnokultūrinių tradicijų.

L. Sungailienė pastebėjo, kad dažnu atveju problema yra tame, kad nesurenkama pakankamai paraiškų – trūksta pretendentų, kam skirti etnokultūrinės premijas, todėl premijų skyrimo procedūrą administruojančiai ministerijai atrodo, kad trijų premijų kartais perdaug.

V. Griškevičienė atkreipė dėmesį, kad Kultūros ministerijos kvietimai teikti paraiškas dažnu atveju yra prastai viešinami.

J. Šorys išskėlė klausimą, kodėl apskritai premijos už nuopelnus skirtingose kultūros srityse yra skirtingos. Kokiais principais remiantis nustatomas premijų dydis?

NUTARTA:

1. Kultūros ministerijos skiriamų premijų už nuopelnus etninės kultūros srityje klausimo analizei sudaryti darbo grupę. Į ją įtraukti J.Rudzinską, D. Urbanavičienę, V. Griškevičienę, D.Vyčinienę.

2. Įpareigoti šią darbo grupę pateikti Tarybai siūlymus iki lapkričio 20 d.

6. SVARSTYTA. Nematerialaus kultūros paveldo archyvų ir (ar) audiovizualinių archyvų teisinė apsauga.

D. Urbanavičienė informavo, kad 2012 metais EKGJ jau buvo pateikusi Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komitetui siūlymą papildyti Archyvų ir dokumentų įstatymą, kad būtų reglamentuotas archyvų, kuriuose saugomi etnokultūrinio paveldo lobynai, teisinis statusas. Tačiau tuomet komitetas šio klausimo svarstyti nesiėmė. Kita vertus, siekiant įtvirtinti šių archyvų teisinį statusą, galima siūlyti parengti atskirą Nematerialaus kultūros paveldo archyvų įstatymą.

V. Liutkutė-Zakarienė teigė, kad LMTA Etnomuzikologijos skyriaus Muzikinio folkloro archyvo statusas po šiai dienai nėra reglamentuotas. Archyvui teisinis statusas labai reikalingas, nes dabartinėje situacijoje neįmanoma kreiptis dėl specialių lėšų archyvo priežiūrai. Tuo pačiu labai svarbu nematerialaus kultūros paveldo archyvus reglamentuoti apgalvotai, neužkertant kelio folkloro tyrimams, atsižvelgiant į asmens duomenų apsaugos reikalavimus ar pan. V. Liutkutė-Zakarienė pasiūlė sudaryti tarpinstitucinę darbo grupę siūlymams dėl tokių archyvų įteisinimo parengti.

D. Urbanavičienė teigė, kad reikėtų ir seminaro, kuriame klausimas būtų aptartas su suinteresuotomis institucijomis bei išaiškintas visuomenei. Ji pasiūlė į tarpinstitucinę darbo grupę nuo LLTI įtraukti R. Žarskienę, taip pat įtraukti VDU atstovą.

P. Kalnius pasiūlė R. Šaknienę nuo LII.

K. Kuprytė pažadėjo rasti atstovą Šiaulių universitete.

L. Sungailienė pažadėjo rasti atstovą LNKČ.

V. Liutkutė-Zakarienė pasiūlė į grupę įtraukti Jozą Markauską, kultūros paveldo objektų skaitmeninimo ir archyvavimo ekspertą, atstovaujantį Baltijos audiovizualinių archyvų tarybą.

NUTARTA. Sudaryti darbo grupę siūlymams dėl nematerialaus kultūros paveldo archyvų įteisinimo parengti.

7. SVARSTYTA. Lietuvos moksleivių etninės kultūros olimpiados organizavimas.

D. Urbanavičienė pristatė Lietuvos moksleivių etninės kultūros olimpiados sąlygose įvardytą Olimpiados organizavimo tvarką ir pradėtus organizavimo darbus, kylančias problemas dėl kai kurių savivaldybių administracijų vangumo ir neperduodamos informacijos mokykloms, kurios norėtų dalyvauti olimpiadoje.

NUTARTA:

1. Kreiptis tiesiogiai į Vilniaus m. bei kitas savivaldybes, taip pat į savivaldybėse esančias aktyvesnį etnokultūrinį ugdymą turinčias mokyklas (vadovaujantis Tarybos sudarytais tokių mokyklų sąrašais).

2. Parengti klausimus (apsiribojant kalendorinių papročių tematika) Olimpiados etnokultūrinio pažinimo testui, paliekant savivaldybėse sudarytoms Olimpiados komisijoms galimybę juos savaip sukomplektuoti ir papildyti savo sukurtais klausimais.

8. SVARSTYTA. Kultūros įstatymo rengimas.

J. Rudzinskas pastebėjo, kad jį pasiekė informacija, jog Kultūros įstatymo projektas, sukurtas Kultūros ministerijoje, bus pristatomas gruodžio gale. Šis itin svarbus įstatymo projektas buvo sukurtas be diskusijos su visuomene, Tarybos atstovams nebuvo suteikta galimybė dalyvauti jo rengimo darbo grupėje.

NUTARTA. Sulaukus Kultūros įstatymo projekto paviešinimo, jį skubiai teikti nagrinėti Tarybai.

9. SVARSTYTA. EKG T regioninių tarybų naujų narių tvirtinimas.

D. Urbanavičienė supažindino su siūlomais pakeitimais Aukštaitijos taryboje.

NUTARTA. Patvirtinti naują Aukštaitijos regioninės etninės kultūros globos tarybos narę – Rokiškio rajono savivaldybės administracijos Kultūros, turizmo ir ryšių su užsienio šalimis skyriaus vyriausiąją specialistę Janiną Komkienę.

V. Jocyys padėkojo Tarybos nariams ir EKG T administracijos darbuotojams už pagalbą organizuojant S. Daukanto atminimui skirtą konferenciją Skuode.

Posėdžio pirmininkė

Dalia Urbanavičienė

Posėdžio sekretorė

Audronė Daraškevičienė